

Verslag (ingekort) van het onderzoek naar de betekenis van de kerk tussen Eerste H. Communie en Vormsel

in de parochiefederatie Sint Franciscus *tussen duin en tuin* te Westland

Maasdijk - Poeldijk - Heenweg - 's Gravenzande - Kwintsheul - De Lier - Hoek van Holland - Naaldwijk - Monster - Honselersdijk - Wateringen

door M. Hoogervorst
24 juni 2013

Theorie t.a.v. visie en beleid

Samen op weg

Wat voor de toekomst het meest van belang lijkt te zijn is een ommekeer in de onderlinge relaties. Elke ontmoeting tussen twee mensen is een begin van een relatie tussen mezelf en de ander. In onze westerse samenleving is dit dikwijls de enige reële werkelijkheid. Maar in die ontmoeting tussen ik en de ander is een eenrichtingsverkeer waar te nemen. Sommige geleerden noemen dit wel het ik-tijdperk. Het ik-denken maakt alles ondergeschikt aan mijzelf. Dit eenrichtingsverkeer is van oudsher bij gelovige mensen minder duidelijk waar te nemen. Zij ervaren nl. in elke ontmoeting een relatie van drie: ikzelf, de ander en Hij die ons aan elkaar toevertrouwt.

Deze relatievorm is essentieel in de geloofsgemeenschap. Ik geloof dat bij elke ontmoeting van twee mensen in gelovig perspectief, God altijd als een derde persoon aanwezig is. Dit alles vormt een grondpatroon naar een open mens- en wereldbeeld, een open staan voor God. De beleving van relaties vanuit dit open mensbeeld is bepalend voor ons omgaan met elkaar. Dat dit zich vooral in de gezinnen moet ontwikkelen, zal duidelijk zijn.

Maar er is nog een relatievorm die belangrijk is voor de gelovige ontwikkeling van de mens. Ook die relatievorm is een drieslag nl. de mens - zijn omgeving - God. De mens gaat zich steeds meer bewust worden dat hij een deel van een geheel is, dat ik schepping wil noemen. En juist de relatie tussen mens en natuur heeft alles en altijd met God te maken.

De geloofsbeleving omvat de schepping, het hele proces van de geschiedenis en de totale mensheid. Daarin ontmoet de mens Gods goedheid en Zijn handelen, Zijn genade. Schepping en genade horen bij elkaar. We mogen immers geloven dat de wereld, het leven en ons eigen ik ons gegeven zijn? Maar in die gegevenheid ligt tegelijkertijd onze opdracht.

Gods goedheid en Zijn opdracht leren wij kennen in de geschiedenis van mensen zoals hij staat opgeschreven in de Schrift. Daar staan geen wetenschappelijke uiteenzettingen over God, maar levensverhalen van mensen door alle tijden. Verhalen over hoe gewone mensen, dikwijls herders, met hun God zijn omgegaan. Die levensverhalen zijn voor ons niet alleen herkenbaar, het zijn voor ons ook voorbeelden om te weten te komen hoe wij onze weg kunnen gaan. Ook met deze relatievorm zou de mens op de eerste plaats kennis moeten maken binnen het gezin.

Deze twee relatievormen lijken in sommige opzichten op elkaar. Toch zijn ze niet gelijk, ze vullen elkaar aan. De eerste relatievorm cirkelt a.h.w. direct om iedere persoon heen, de tweede relatie vormt een cirkel in een grotere boog waarbinnen vele eerste relatievormen plaats vinden. De eerste is sociaal, op intermenselijk contact gericht, de tweede is wereldwijd, gericht op de gehele schepping. Ik denk dat beide vormen nodig zijn voor de gelovige ontwikkeling van iedere mens.

Helaas zijn deze twee relatievormen die beide uit een drieslag bestaan, door alle ontwikkelingen in de laatste tientallen jaren wat onzichtbaar geworden en daardoor heeft het ik-tijdperk zijn invloed gekregen op de gelovige mens met alle gevolgen van dien.

De relatiepatronen binnen het gezin zijn steeds stroever gaan lopen en in veel gezinnen zijn de onderlinge contacten tot een minimum gedaald. Oppervlakkigheid is troef. Ik heb het hier dan vooral over de communicatie die gericht is op de gelovige ontwikkeling van de jeugd. Als ik dan aan het begin van dit hoofdstuk spreek van een noodzakelijke ommekeer in relaties dan doel ik precies op die relaties waarvoor in het gezin de basis dient te worden gelegd. Het probleem is dat veel ouders zich hierin onmachtig voelen. Hoe kunnen we als geloofsgemeenschap ouders en kinderen weer op het spoor helpen van hun eigen rijkdom? Die vraag verdient in deze context extra aandacht.

a. Ouders en kinderen helpen hun eigen rijkdom te ontdekken

In het boek “Samen leren geloven” van W. Saris werkt de schrijver in het deel “catechese” een weg van evangelisatie uit. In de kantlijn van deze uitwerking gebruikt hij acht woorden die ik spontaan vergeleek met een toonladder. Met dank aan W. Saris voor het geraamte van deze toonladder zal ik op mijn manier deze toonladder verduidelijken.

Voordat ik daarmee begin, wil ik eerst mijn diepste overtuiging uitspreken dat elke mens in zijn meest oorspronkelijke “zijn” gelovig is. Deze overtuiging is gegroeid in het jarenlang werken met kleuters en hun ouders. Kinderen stellen op heel jonge leeftijd al vragen die sinds mensenheugenis door elke mens gesteld zijn. “Waar kom ik vandaan? Waarom leef ik? Waar ga ik naar toe?” Ik noem dat oervragen. Vooral bij jonge kinderen ben ik altijd getroffen door hun open staan voor het mysterie dat achter deze vragen schuilt. Door hun open en eerlijke kijk op deze vragen stellen zij ouders dikwijls voor het blok of weten zij juist hun ouders te stimuleren in het gelovig staan in deze wereld. Dat deze gelovige wortel gevoed dient te worden om zich te kunnen ontwikkelen, zal iedereen duidelijk zijn. Dit uitgangspunt is belangrijk om de uitleg van mijn toonladder te kunnen volgen.

Het leven (1) is ons gegeven en staat dus aan het begin van de toonladder. Alles is daarop gefundeerd en terug te voeren. Pas als wij ons bewust zijn dat het leven ons gegeven is kunnen wij tot een verdieping (2) van dat leven komen. Ieder mens verdiept zich vroeg of laat in de levensvragen die in ons opkomen, zoals daar zijn: “Waar kom ik vandaan? Waar ga ik naar toe? Wat heeft mijn leven voor zin?” Dit zijn vragen waar de mens zich al vanaf de vroegste tijden mee beziggehouden heeft. We kunnen dat o.a. in de verhalen van Mozes lezen. Door ons te verdiepen komen wij tot het verwoorden (3) van wat er ten diepste in ons leeft. Als wij tot het verwoorden van onze levensvragen zijn gekomen, willen wij daar ook graag een antwoord op. We gaan dus op zoek naar vorming(4). Vorming geeft ons steeds opnieuw een stukje antwoord op de vragen die ons bezighouden. Door deze vorming komen wij tot het beleven (5) van wat ons bezighoudt en verlangen wij er steeds meer naar dit beleven ook te vieren(6). Vieren kan je niet alleen, dat is altijd in relatie tot de ander en de Ander. En juist door het te vieren in relatie tot de a/Ander wordt ons (be)leven geheiligd (7).

Dit ervaren we als een groot goed en willen niets anders meer dan dit leven doorgeven(8=1). Zo komen we weer bij het begin van de toonladder en begint het hele verhaal weer opnieuw als een niet te stoppen cyclus.

Zoals de toonladder de basis is voor de prachtigste muziek zo is deze toonladder de basis voor de gelovige ontwikkeling van iedere mens. Deze toonladder is ieder van ons gegeven in de wortel van zijn/haar geloof. Ik denk dat het heel belangrijk is om ouders en kinderen te helpen deze toonladder, deze rijkdom, in zichzelf te ontdekken. Hij is daar aanwezig als een schat in de akker die ten koste van alles gevonden dient te worden (Matth. 13, 44).

Binnen de kerkgemeenschap zal de aandacht moeten uitgaan naar de gehele toonladder en niet naar enkele noten. Ik zie nu dikwijls veel aandacht uitgaan naar het vieren (de zesde noot) terwijl de noten ervoor weinig of niet in beeld zijn. Meer aandacht zal er ontwikkeld moeten worden voor het leven zelf, het leven van alledag, voor de verdieping die dit leven nodig heeft en het verwoorden van deze verdieping. Om via deze weg te komen tot het vormen en beleven van het leven in al zijn facetten. Dan pas kan men komen tot vieren en heiliging.

De rijkdom van alles wat deze toonladder in zich heeft kan dan alleen gevonden worden als er een goede onderlinge relatie is, een relatie die uit een drieslag bestaat, zoals ik aan het begin van dit hoofdstuk heb beschreven. Dit vraagt van iedere gelovige van het volk Gods onderweg een openheid naar zichzelf toe, naar de ander toe en naar God toe.

b. "Waar twee of drie in mijn naam....."

Als we bovenstaande toonladder goed gelezen hebben dan zal het duidelijk zijn dat deze cyclus past op ieder mensenleven. Voor de hand ligt het dan ook dat wij elkaar helpen bij de verschillende stappen in deze toonladder. Het is ook bijna een natuurlijk gegeven om elkaar als mensen te helpen, zeker omdat niet iedere mens tegelijk op dezelfde toonhoogte zit. Het leven van ons als gemeenschap is altijd een meerstemmig gebeuren. Het ene moment heeft de één de grondtoon terwijl de ander daarop mag doorbouwen, het andere moment is het weer de beurt aan de ander om de grondtoon te hebben.

Doordat ieder in een verschillende fase is, roepen we ook het goede bij elkaar op. En zoals we gezien hebben, is er bij elke mens de behoefte om dat wat geheiligd is in hemzelf, weer door te geven. Petrus roept ons op om te getuigen van de hoop die in ons leeft. (1 Petr.3,15)

Concreet komt het bovenstaande er op neer dat ouders op de eerste plaats hulp moeten zoeken bij elkaar. Immers, ieder draagt die rijkdom in zich. Maar veel ouders zullen hier tegenin brengen dat ze zich daarin onmachtig voelen. Toch ben ik ervan overtuigd dat ouders die dat echt willen, elkaar enorm zullen weten te inspireren. Het komt erop aan om te doen, het gewoon te proberen. Natuurlijk zou het fijn zijn als er een catecheet of een pastor mee op weg zou gaan, maar deze mensen zijn niet altijd beschikbaar.

Daarbij is er niet zozeer behoefte aan "les", aan onderricht, maar aan een open, onderlinge uitwisseling om daardoor hoger in de toonladder te komen. In iedere gelovige schuilt een catecheet omdat catechese altijd op de eerste plaats een spreken van binnenuit is, vanuit je eigen geloven in de Vader van Jezus Christus en van ons, zoals je Hem in jouw leven ervaart en ontmoet.

Catechese geven heeft vanaf de eerste dagen van het christendom betekend: geestdriftig spreken over alles wat Jezus betreft (Hand. 18,25). Geïnspireerd door zijn Geest doorvertellen wat er in je eigen leven en in onze wereld gebeurd is (W.Saris "Samen leren geloven" 1982.blz.109).

Ouders die bij zichzelf de behoefte ontdekken om hun zoeken te delen met anderen, raad ik in ieder geval aan niet te wachten tot er een aanbod komt dat hen aanspreekt. Belangrijk is om er zelf op uit te gaan. Breng je vraag ter sprake op het schoolplein, het kerkplein of waar dan ook. Zoek mensen die ook zoekende zijn en vorm een groepje, hoe klein ook, om samen een stuk weg af te leggen.

Begin met te praten over wat ieder het meeste bezighoudt en bemoedig elkaar. Is er behoefte aan meer diepgang, doe dan een beroep op anderen. Maak je behoefte aan diepgang kenbaar. Alleen dan zal er adequate hulp geboden kunnen worden. Met meer diepgang zal dit groepje ook meer uitstraling krijgen naar anderen waardoor er ook in de omgeving weer vragen opgeroepen worden. Zo zal er ook op dit terrein sprake zijn van een wisselwerking.

Welke rol de parochie hierin kan hebben zal ik in een volgende paragraaf proberen te beschrijven.

c. De parochie en de catechese

Zoals we reeds eerder gezien hebben vond geloofsonderricht lange tijd plaats in de scholen. De parochie had dit werk a.h.w. uitbesteed. Dit was een gewoonte die in de veranderingen van de tijd plotseling wegviel. In sommige parochies zijn de laatste jaren wel werkgroepen catechese ontstaan maar deze zijn veelal gericht op een bepaalde doelgroep, zoals zoveel in hokjes is gezet de laatste tientallen jaren. De catechesewerkgroepen die in de meeste parochies wel bestaan zijn de werkgroepen voor eerste communie en vormsel. Daarnaast zijn er in meer of mindere mate werkgroepen gericht op andere sacramenten. In weer andere parochies bestaan er bijbelgespreksgroepen, preekvoorbereidingsgroepen enz. De ene groep leidt een noodlijdend bestaan, de andere groep floreert.

Wat er aan dit alles ontbreekt is structuur, in zowel de opbouw van datgene wat de verschillende werkgroepen aanbieden, als ook in de regelmaat van het aanbod. Veel pastors zijn van goede wil, maar het ontbreekt hen aan overzicht, inzicht en tijd. Ze zijn er in hun opleiding ook niet altijd voor opgeleid.

De kerkleiding ziet ook steeds meer en meer dat er daadwerkelijk iets aan de catechese in de basis gedaan moet worden. Maar op veel plaatsen ligt de nadruk op de weekendliturgie en staat catechese in het basispastoraat (nog steeds) in de kinderschoenen.

Een mogelijkheid voor een oplossing voor dit probleem is als het van twee kanten zou kunnen worden aangepakt. Op de eerste plaats is het dringend gewenst om voor elke parochie een catechetische rode draad uit te zetten voor mensen van 0 tot 80 jaar. Als al het materiaal dat nu al in gebruik is, verzameld zou worden, dan denk ik dat we met die rode draad al een heel eind zouden komen.

Daarnaast en tegelijkertijd zou er voor elke basissamenleving een beroepscatecheet beschikbaar gesteld moeten worden die de rode draad concreet maakt voor die basissamenleving en de vrijwilligers bijstaat in hun catechetisch werk. Dit bijstaan zou moeten bestaan uit het geven van verdieping voor de vrijwilligers zelf en het catechetisch materiaal dat deze vrijwilligers gebruiken up to date te houden.

De aandachtige lezer zal opgemerkt hebben dat ik de directe catechese blijf neerleggen bij de leden van de samenleving zelf. Dit omdat catechese een opdracht is voor allen die door het doopsel lid zijn van de R.K. Kerkgemeenschap. Deze opdracht is, zoals we gezien hebben, gefundeerd op de H.Schrift. Jezus zelf geeft ons die opdracht als Hij na zijn verrijzenis tegen Maria Magdalena zegt: "Ga en vertel wat je gezien en gehoord hebt" (Joh. 20, 17).

Suggesties en aanbevelingen

Alles overziend ben ik tot de volgende suggesties en aanbevelingen gekomen: (in willekeurige volgorde)

- **Algemeen**

Het onderzoek heeft veel meer opgeleverd dan voorzien was en binnen mijn opdracht lag. Willen we echter dit resultaat serieus nemen dan zal er zowel op bestuurlijk als op pastoraal niveau keuzes moeten worden gemaakt. Niet alles kan worden gerealiseerd met de beperkte mogelijkheden die er zijn. Wel nodigt dit verslag uit om als pastoraal team en bestuur opnieuw te kijken naar wat prioriteit heeft om de R.K. Kerk in het Westland levendig te houden.

Belangrijk in deze is om een catecheselijns op te stellen zodat het zichtbaar en herkenbaar wordt wat er aan catechese wanneer en waar wordt aangeboden voor gelovigen van 0 tot 99 jaar. Publiceer dit regelmatig en vraag er aandacht voor. Er is meer dan 'vieren' in de kerk!

Nemen we de woorden van Paus Franciscus als leidraad: 'Kerk moet mensen zoeken en hen leren kennen. Daarvoor is het nodig dat we naar buiten treden.'

- **Hulp en toerusting werkgroepen**

De bestaande werkgroepen zouden allemaal tot een takomschrijving moeten komen waardoor ze zich meer kunnen profileren in parochieblad en/of site. In deze taakomschrijving zou ook de tijdsinvestering moeten staan. Op die manier is het eerder mogelijk om nieuwe mensen voor een werkgroep te werven. Net als bij bestuursleden zou er een tijdslimiet aan de werkgroepleden moeten worden gesteld. Het is overzichtelijker voor nieuwe mensen (ik leg mij voor 4 jaar vast) en mensen 'roesten' niet vast op één plek. De doorstroming wordt 'natuurlijker'. Om werkgroepen toe te rusten is het van belang dat zij minimaal, federatief, eenmaal per jaar bij elkaar komen. Nieuwe materialen of andere inzichten zouden op zo'n bijeenkomst besproken kunnen worden.

- **Parochie impulsavonden**

In veel bijeenkomsten is er gevraagd naar meer saamhorigheid en enthousiasme. Daartoe zou een parochie – impulsavond aan te bevelen zijn. Nodig een goede spreker uit en ga samen in gesprek over een bepaald onderwerp over wat er leeft in de gemeenschap. Bijv. over de Eucharistie, over zorg voor zieken en stervenden, over geloofsopvoeding enz. enz.

- **Aanbod Ouders van jonge kinderen**

Geef meer inhoud aan de catecheseavonden ter voorbereiding op sacramenten. Betrek daar de ouders ook bij door met ze in gesprek te gaan. Ouders hebben elkaar ook veel te bieden. Maak werk van de terugkomvieringen. Veel van deze vieringen worden gehouden rond Maria Lichtmis. Nodig daar ook alle, andere, jonge kinderen uit de parochie bij samen met de ouders. Maak er een jaarlijks terugkerend festijn van met in ieder geval in deze viering de kinderzegen.

Vooraf aan deze viering zou een geloofsavond georganiseerd kunnen worden waarin de jonge ouders met elkaar in gesprek worden gebracht met vragen als: wat doe jij nu aan geloofsopvoeding? Bid jij met je kinderen? Hoe doe je dat? Enz. Op zo'n avond zou er ook uitleg kunnen zijn van materialen zoals de geloofskoffertjes, kinderbijbels, gebedskubussen en kindergebedenboekjes. Zo bouw je weer een relatie op met deze jonge mensen binnen de geloofsgemeenschap.

- **Aanbod ouders + kinderen**

Met ouders en kinderen de weg gaan met de methode: Licht op mijn pad. Vorm in elke parochie/regio een of twee groepen. Of één voor alle kinderen van de basisschool of één voor de kinderen tot groep 4 en één groep van groep 4 – 8. Met ouders en kinderen samen dit traject gaan. Begeleiding door mensen van de Kinderwoorddiensten. Deze dienen opgeleid, begeleid te worden door een professional. Aanbeveling is om dit tijdens de zondagsviering te doen. Deze aanbeveling komt voort uit de uitslag van de enquêtes. Tijdens de bijeenkomst van de KWD hebben we het hierover gehad als een droom voor de toekomst. De werkgroepleden zagen het wel zitten.

Kosten: werkboek per begeleider €20,00 plus eventuele kosten voor de scholing van de vrijwilligers.

- **Aanbod grootouders**

Grootouders lijken een grote taak te hebben inzake de geloofsopvoeding. Maardeze grootouders zitten met veel vragen. Organiseer voor belangstellende grootouders een drietal avonden met als onderwerpen: 1. Hoe te spreken over geloven met kleinkinderen. 2. Kinderbijbels, welke is aan te bevelen? 3. Bidden samen met de kleinkinderen hoe doe je dat? Dit zou per regio georganiseerd kunnen worden.

- **De scholen**

Twee adviezen t.a.v. de scholen.

1. Bevorder het contact tussen de plaatselijke scholen en het parochiebestuur. Kijk naar welke activiteit er samen kan worden gedaan. Eén zo'n activiteit per seizoen moet kunnen. Stel bij zo'n bezoek de vraag: 'wat kan de school voor de parochie betekenen en wat kan de parochie voor de school betekenen? Welke afspraken kunnen concreet gemaakt worden tussen school en parochie?'

2. Zorg dat er minimaal twee keer per jaar iemand van het pastorale team de scholen bezoekt. Dit kan in het kader van de sacramenten maar ook op andere momenten.

Zie ook het idee hieronder uit de nieuwsbrief LEREN van het bisdom Rotterdam.

Pastor op school, kinderen in de kerk

Tenminste éénmaal per jaar organiseert de werkgroep kerk-school-gezin in Oude- en Nieuwe Wetering / Roelofarendsveen voor elke schoolgroep een ontmoeting met een van de pastorale beroepskrachten. Soms gaat hij of zij naar school, soms komen de kinderen naar de kerk. Verschillende onderwerpen komen hierbij aan bod zoals het kerstverhaal vertellen; de zeven sacramenten; bezoek aan de kerk met een speurtocht, het opsteken van een kaars bij Maria en het bidden van het Wees Gegroet.

Dit regelmatige contact tussen parochie en school wordt van beide kanten zeer gewaardeerd. Het laat kinderen op een ongedwongen manier kennis maken met de pastorale beroepskrachten, het kerkgebouw en facetten van de katholieke traditie.

- **Catechese – impulsdag**

Om in de federatie aandacht te vragen en te schenken zou er een catechese – impulsdag kunnen worden georganiseerd. Deze is bestemd voor alle werkgroepleden die met kinderen werken plus alle ouders en andere belangstellenden in de federatie. Het programma zou er als volgt kunnen uitzien:

10.30 uur welkom

11.00 uur inleiding verzorgt door een lid van het pastoraal team of een gastspreker.
Onderwerp: catechese en geloofsverdieping.'

11.45 uur 1^e workshops

13.00 uur lunch en ontmoeting

14.00 uur 2^e ronde workshops.

15.00 uur afsluitende gebedsviering

Ideeën voor workshops:

- ✓ Werkvormen voor hen die met kinderen werken.
- ✓ Het evangelie van de zondag nader bekeken. Doelgroep: iedereen
- ✓ Geloven als je tiener ben. Doelgroep jongeren en/of de ouders van jongeren
- ✓ De bijbel verkennen. Doelgroep: iedereen
- ✓ Geloven thuis. Doelgroep jonge ouders.

P.S. onlangs heb ik mogen meewerken aan zo'n dag. Het was een groot succes!

- **Bijzonder aanbod o.a.**

Om de geloofsopvoeding en de gemeenschapszin een bijzondere impuls te geven zou per parochie één maal per jaar iets bijzonders georganiseerd kunnen worden. Met onderstaande voorbeelden heb ik (of anderen) zeer goede ervaringen.

Kerkbalans

In navolging van de Machutusparochie zou er iets gedaan kunnen worden rond de actie kerkbalans. In Monster gaat iemand van het parochiebestuur de klassen rond met de uitnodiging om een kleurplaat in te kleuren. Deze worden in de kerk opgehangen en bij het slot van de actie kerkbalans worden er prijzen verloot onder de inzenders. De slinger met kleurplaten gaf iets heel feestelijks in de kerk.

musical

Jeugdtheatergroep De Vliegende Speeldoos werkt in één dag met 50 -125 kinderen van de basisschool naar een uitvoering van een muzikaal Bijbelverhaal. De hele parochie kan hierbij worden betrokken. Zie hun website: www.devliegendepeeldoos.nl

Beter bestaat niet

Een programma voor de oudste kinderen van de basisschool. Het brengt op een speelse wijze serieuze onderwerpen ter sprake vanuit gelovig perspectief.

Zie de website: www.waanzinnigproducties.nl

Toneel

Het boek Prediker op de planken gebracht met muziek en dans onder de titel: Houd de tijd! De zoektocht van Prediker. Voor iedereen van 10 jaar en ouder. Mogelijk met een nagesprek. Zie de website: www.7evendehemel.nl